

"א גליציאנער שטיקל תורה..."

בו יבואו עניינים שונים על סדר פרשיות התורה

בהגות גדולי הדורות מאורי גליציה

כולם אהובים כולם ברורים

להדגיש ולהעמיק בדת נפש משיבת מתן נחליאל

פרשת בהעלותך || גיליון רמ"ז

אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו... ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים.

[ברכות] דף נ"ד. בגמרא – את והב בסופה שני מצורעים [היו, דהו] מהלכין בסוף [מחנה ישראל]. נכתב בצדו – הנה לכאורה כפום המבואר במנחות דף צ"ה. –הוגללו הפרוכת הותרו זבים ומצורעים ליכנס ואין להם קבוע מחנות, עיין שם. נלאיתי נשוא לישנא דהגמרא כאן מהלכין בסוף מחנה ישראל והלא בשעת סילוק מסעות גם המה מותרין לילך עם המחנה, אולם אפשר דהסוגיא דידן סובב הולך כאידך תנא שם דאף בשעת סילוק מסעות אין זבים ומצורעים מותרים כמבואר שם פלוגתתם, רבי אליעזר סובר בשעת שטמאי מתים משתלחים זבים ומצורעים משתלחין, אין טמאים משתלחים, היינו כשהוגללו הפרוכת, דאין להם מחנה שכינה, ובמחנה ליה טמא מת מותר, שוב גם זבים ומצורעים מותרים, וחכמים סברי אף על פי שאין טמאי מתים משתלחים, זבים ומצורעים שאני, עיין שם. אם כן הסוגיא דידן סובר כרבנן.

והנה תמה אקרא בפירוש רש"י בחומש הפקודים – והעם לא נסע עד האסף מרים – דמשום דחלק לה המקום כבוד, והלא אדרבא לפירוש רש"י במנחות דף צ"ה שם דבאיזה זמן שהענין נעלה מיד ה' סילוק מסעות והגללו הפרוכת ואפילו בלילה, אם כן אדרבא, אם היו נסעו העם בשעה שענין סר מעל האהל היו גוללים הפרוכת לסילוק מסעות וגם מרים היתה מותרת להלך עם המחנה לדעת רבי אליעזר כשהוגלל מותרים זבים ומצורעים, ופירשתי בדרך אגדה דאפשר מרים בעצמה ואהרן לא רצו זאת במאמרם אל נא תהי כמת היינו להלך במחנה בתורת היקשא – מה טמא מת משתלח זב ומצורע משתלח מהקישא דצורע זב וטמא לנפש ורצתה רק להתרפאות באמת והדברים ארוכים.

על כל פנים לא אכחד קושט דברי אמת מה ששמעתי בשם חכם לפרש הקרא והענין סר והנה מצורעת כשלג ויפן אהרן והנה מצורעת, דלכאורה התמיה רבה, מדוע בפעם השני לא כתב רחמנא כשלג, ופירש על פי המשנה פרק ד' דנגעים – אין רואים נגעים בשחרית ובין ערביים מפני שכהה נראית עזה ולא בצהרים שעזה נראה כהה, ועל פי דברי התוספות מנחות דף צ"ה. בד"ה שמע מינה שכתבו דבשום פעם לא היו סילוק מסעות אלא או בתחילת היום או בתחילת הלילה עיין שם, ומבואר בגמרא שם מיד שהענין נעלה אז סימן לסילוק מסעות.

וזה המשך הקרא, – והענין סר מעל האהל והיינו או בתחילת היום או בתחילת הלילה, שכן עליית הענין סימן לסילוק מסעות, והנה מרים מצורעת כשלג מפני שאז כהה נראית עזה, ויפן אהרן אל מרים, דעל כרחך לא היו בזמן שחרית או ערב דאין רואין אז נגעים, ולא ראה אהרן רק והנה מצורעת – ולא כשלג, דלא ראה בזמן זה שכהה נראית עזה, ודברי פי חכם חן' ושפתים ישק.

ספר מנחה חדשה על הש"ס לגאה"ק רבי נפתלי חיים הורוויץ מד'זיקוב – צפת – ירושת"ו

והלויים יסמכו ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת.

וביאור הדבר מה שכתב הרמב"ן דלולי שלא נתקדש עדיין מקום פנים היה צריך להזות דמם [של קרבנות ציבור דמילואים] בפנים, אפשר לבאר על פי ש"ס גיטין ס'. דאמר ר' לוי שמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן, אלו הן, פרשת כהנים ופרשת לויים כו' ופרשת פרה אדומה.

ופירש רש"י – לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן, וקודם לכן לא יכלו לעשותה, דבעינן והזה אל נוכח פני אהל מועד, והכי אמרינן במסכת מגילה ירושלמי – באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה וכן הוא במדרש רבה סוף פרשת נשא.

¹ והנה ראיתי הדברים מובאים גם כן בספר 'פנינים יקרים' לג"ר שמעון בצלאל ניימאן שההדיר מחדש ידידינו הג"ר צבי בריננער שליט"א, ושם הוסיף בהערה, שכתוכן הדברים הללו נדפס גם כן בספר נפתלי שבע רצון [מרב' נפתלי הירץ גינצבורג – האמבורג תס"ח] בפרשתן.

² תקצר היריעה מלכתוב אודות האי גברא קדוש ייאמר לו טמיר ונעלם אשר נקרא בפי כל 'איש הפלא', והנהגתו היתה מכוסה ונסתרת הסתר בתוך הסתר, נולד לאביו הק' מרן בעל 'אמרי נועם' והיה בכור בניו, נולד לערך בשנת ת"ר ונסתלק בעת תפילת מוסף של יוה"כ באמירת העבודה 'תשרי תרנ"ה'. [מקובל שכאשר היה מסיים לדבר עם מאן דהו היה מנגן נעימת 'והכהנים' של יום כיפור, וכשנסתלק הבינו למפרע הענין]. ספרו זה נדפס בחיי-בירושלים שנת תר"ם.

והטעם דרך אחר שמיני למילואים שהקריבו אהרן ובניו ונתחנכו לעבודה ולעבודת כהן גדול ושרתה על ידם שכינה והכל נתקדש, אחר כך למחרתו כבר היה אפשר לקיים מה שכתוב והזה אל נוכח פני אוהל מועד, ועיין ספרי פרשת חוקת, - שיהיה מתכוון ורואה פתחו של היכל בשעת הזאת הדם, ועיין עוד ירושלמי פרק א' דיומא, - תניא כל שבעת ימי המילואים היה משה משמש בכהונה גדולה ולא שרתה שכינה על ידו, וכיון שלבש אהרן בגדי כהונה גדולה ושימש, שרתה שכינה על ידו, מנלן, מדכתיב כי היום ה' נראה אליכם יעוין שם.

על כל פנים מבואר דרך ממחרת של שמיני למילואים היה אפשר להזות ולקיים נוכח פני אוהל מועד, וזה שכתב הרמב"ן דהטעם שלא הובא מדם הפר בפנים, משום שלא נתקדש עדיין מקום פנים, ומטעם זה יש לומר גם כן מה שלא הובא מדם חטאת העגל בן בקר בשמיני למילואים בפנים משום דלא נתקדש עדיין מקום פנים עד למחרת של שמיני למילואים וכמו שביארנו.

וראיתי לדודי זקני הגה"ק בפנים יפות בפרשת בהעלותך שכתב דהזאת מי החטאת והתגלחות הלויים היה ביום ב' ניסן שבו נשרפה הפרה, והבאת קרבנותיהם היה בשלישי בניסן יעוין שם היטיב.

ודבריו צריכים עיון מהמבואר בספרי בפרשת נשא ובפירוש רש"י שם ז', א', - בשלישי הזו הזאה ראשונה ובשביעי גלחו, יעוין שם ובהתורה והמצוה בזה באריכות, ואם כן על כרחך שלא הקריבו קרבנותיהם קודם ח' בניסן, והנה מבואר על כל פנים דהקרבנות מילואים של הלויים לא היה קודם ג' בניסן ואז כבר היה נתקדש מקום פנים³, וכיון שקרבנם היה להם דין קרבן ציבור בעבודה זרה ולא היתה החטאת נאכלת, שפיר הוצרכו להזות מדמם בפנים על מזבח הזהב והפרוכת.

ובזה מובן ומדויק מה שכתב באבן עזרא שם פרשת בהעלות ח', י"ב על הכתוב והלויים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת וגו' וזה לשונו - ועשה בציווי כי אהרן היה המקריב והעד הנאמן שאמר כי החטאת גם העולה הם לכפר על הלויים, וכתוב ויכפר עליהם אהרן יעוין שם, והיינו כיון שהיו קרבנות פנימיים כדין שעירי ציבור על עבודה זרה, הוצרך ההקרבנה על ידי כהן משיח כמו שביארנו לעיל אות ב' ודו"ק.

ובאמת בקרא מפורש רק פר ועגל של אהרן בימי מלואים שהזאת דמם היתה על מסבח החיצון, אבל בקרבנות הלויים לא מבואר בקרא המקום שהיתה הזאת דמם, ושפיר יש לומר שהזאת דמם היתה בפנים כדין קרבנות פנימיים.

קובץ 'הדרום' שיו"ל באמעריקא קובץ ז' עמ' 13-14 מתוך מאמר 'דין קרבן כהן המשיח' שכתב גאה"ג רבי דובעריש צוקערמאן 'הרב דבאפאלא' ובעל 'בית אהרן' עמ"ס הוריות⁴

ופר שני.

למחותני הרה"ג הצדיק מו"ה יוסף מאיר זצ"ל מסאפינקא⁵.

בדבר מה שתמה מעלת כבוד תורתו הרמה על דברי רש"י פרשת בהעלותך שהביא בשם רבי משה הדרשן - ופר שני מה תלמוד לומר וכו' אף חטאת לא נאכלת, וכתב רש"י - ובזו יש סמך לדבריו בתורה הקדושה שהרי הוא ש"ס ערוך בהוריות דף ה' סוף עמוד ב' מברייטא דתורת כהנים דמפורש ממש ככל דברי רבי משה הדרשן, ומדוע כתב רש"י רק שיש סמך, והיא באמת תמיה גדולה, גם העיר על דברי רש"י בזבחים פ"ט: ד"ה דכי עולה דמי שלא הביאוה על חטא וכו', מדוע לא פירש דדמי לעולה שאינה נאכלת.

ונראה ליישב דהמעין בתורת כהנים פרשת ויקרא שם בפרשת כהן משיח ימצא דמייתי בשם רבי דוד ריש קרא ופר שני של לויים ללמד דדם חטאת קודם לעולה ואיברי עולה קודמין לחטאת כלשון הברייטא שהובא[ה] בזבחים פ"ט הנזכרת לעיל, ומה שנרשם בש"ס בגיליון שהוא תוספתא דפרה לא מצאתיו שם ואולי טעות סופר הוא וצריך לומגרוס ב'תורת כהנים',

³ כוונתו לדברי הרמב"ן שהביא לעיל מיניה והם בפרשת תצוה כ"ט, י"ד, בדברי הקב"ה אל משה וזה הדבר אשר תעשה וכו' לקח פר אחד וכו' שהוא לכפר על מעשה העגל שהוא פר כמו שכתב רש"י, ואח"כ בפסוק י"ד - ואת בשר הפר תשרף באש וכתב רש"י שם דלא מצינו חטאת חיצונה נשרפת אלא זו וכו' והרמב"ן, אחר שהביא דבר רש"י אלו, כתב, - והטעם שהיה הפר נשרף, משום שהיה בא לכפר על מעשה העגל, והוא קרבנו של כהן משיח, ומה שלא הביאו מדמו לפנים כאשר נאמר בפר כהן משיח שמביא מדמו אל מבית לפרוכת, משום דשם נאמר אל פני פרוכת הקודש, וכאן עדיין לא נתקדש. - ע"כ תוכן דבריו.

⁴ הרב הגאון הגדול מגדולי גאליציה בדור האחרון שאחר השואה האימה - בארצות הברית - רבי דוב בעריש צוקערמאן זללה"ה, נולד בכ"א אב תרס"א לאביו הגה"ח רבי אהרן ז"ל ממשפחות מיוחסות שבישראל ומפארי חסידי בעלזא בעיר היבנוב הסמוכה ללעמבערג, אביו אע"פ שהיה בעל עסק היה גדול בתורה וחסידות כמו שמעיד עליו בנו הגאה"ג ז"ל, שהיה לומד בעיון רב בכל יום עד שעה מאוחרת בלילה, והיה מקושר לכ"ק מרן מהר"י מבעלזא זיע"א במשך כמה שנים אחר חתונתו, ואח"כ אצל בנו מרן מהר"י מבעלזא, שבצלו הסתופף אף הגה"מ ח שאף המשיך להיות דבוק בצדיקי בית בעלזא במרן מהר"א ואף אחר המלחמה. בעודו בבחרותו עמד בקשרי מכתבים עם גדולי דורו וזכה להתקרב אליהם, והיה ממעתיקי השמועה כל ימיו ומספר איך זכה לשמוע לוראות מהם כל מיני עניינים, כך זכה להיסמך ולהכיר באופן אישי את רבי מאיר אריק, רא"מ שטיינבערג אב"ד בראד בעל 'מחזה אברהם', רבי דוד הלוי הורוויץ אב"ד סטאניסלאב ועוד.

אחר חתונתו עבר לגור בעיר לבוב ושם גם הכיר את הגאון שר התורה מטשעבין שאף השתדל עבורו במכתב עם מילים מפליגות אודות גדלותו ותורתו בפנייתו לעסקני היהדות החרדית להשתדל עבורו להוציאו מעמק הבכא וכו'. אחר שעקר עם חותנו לוינא הגיע משם לארה"ב והחל לכהן בעיר באפאלא, ומשם נודע לתהילה בכל קצוי תבל בחידושי תורתו המופלאים, הו"ל ספר 'בית אהרן על הוריות'.

⁵ הוא ניהו הגאה"ק בעל 'אמרי יוסף' מספינקא, גם לבנו הגאה"ק בעל 'חקל יצחק' קורא הגאון המהרש"ם 'מחותני', וראיתי מובא שהכוונה לכך שנכדו של האב"ד ברעזאן, ר' אברהם יקר [לכאורה בנו של הגאון רבי יצחק אב"ד חאצמער בן המהרש"ם ומהדיר ספריו] היה חתנו של האמרי יוסף, ונשא את בתו מזיווג שלישי הרבנית מרת אלטע חנה, שבזיווגה הראשון נישאה לו, ובזיווג ש' היתה אשת הה"ק מהר"ם מקאמארנע. ולא הצלחתי לבדוק הדברים לעומקם.

כי שם איתא כל הלשון שהובא בש"ס שם והוא דברי רבי, ואחר כך הובא שם דרבי שמעון חולק ודריש להך קרא שאינה נאכלת, עיין שם.

ואם כן הוא פלוגתא דתנאי, ובזה מיושב מה שהיקשה בעה"ק[?] לזבחים שם, דהש"ס דזבחים סותר לש"ס דהוריות הנזכר לעיל, ומנא לן למידרש דאיברי עולה קודם לחטאת מקרא דופר שני וכו' הא איצטריך להא דאינה נאכלת, ולפי מה שכתבנו ניהא, דבזה באמת פליגי תנאי וסתמא דש"ס דזבחים אזיל לרבי דפליג על רבי שמעון בהא, ולכן לא רצה רש"י ז"ל לפרש בהא דכי עולה דמי, משום דאינה נאכלת דהכא, הא קאי אליבא דרבי דלא סבירא ליה כן, ואין לומר דאם כן אליבא דרבי שמעון מנא לין דאיברי עולה קודמין לחטאת, יש לומר דסבירא ליה כן מסברא, וכמו שכתבו התוספות דף צ'. ד"ה מנא הני מילי וכו' ולכן כתב רש"י דיש סמך לדברי רבי מאיר בתורת כהנים והיינו דעת רבי שמעון, אבל אליבא דרבי וש"ס דילן אינו כן כסתמא דסוגיא דזבחים, וכה ראיתי ברא"מ שם שהביא על דברי רש"י לשון התורת כהנים שהוא ברייתא שבש"ס דהוריות, וכפי הנראה העמיס לפרש מה שכתב רש"י דבזו יש סמך דקאי אדלעיל והוא דחוק ורחוק.

שו"ת מהרש"ם ח"ג סימן רי"ח לגאה"ג רבי שלום מרדכי הכהן שוואדראן אב"ד ברעזאן

מי יאכילנו בשר.

פירש רש"י, - וכי לא היה להם בשר, ואם תאמר אכלו כבר, והלא בכניסתן לארץ נאמר [במדבר ל"ב, א'] ומקנה רב היה לבני ראובן [ספרי פסקא פ"ו].

מצאתי בשאלות ותשובות פנים מאירות⁶ חלק ב' סימן ט' שנשאל דלמא זה היה לאחר שכבשו ארץ סיחון ועוג שהיה להם שלל רב מבהמות [כמבואר בפרשת מטות], והשיב דבבכורות דף ד': אמרו גם כן דהיו להם בהמות הרבה במנין ראשון בשנה ראשונה, והביאו גם כן ממקרא דמקנה רב היה לבני ראובן, אלמא דהיו להם כבר עיין שם.

ועדיין קשה דמנלן להש"ס זאת, ולפי עניות דעתי הדבר פשוט, דאם כן למה היה לבני ראובן דוקא שלל רב, והא אמירת בני ראובן וכבישת סיחון ועוג היו תכופים והשלל נתחלק לכל ישראל, ועל כרחך דהיה להם מכבר, וזה פשוט.

דברי שאול עה"ת [מהדו"ק] לרבינו גאה"ג רבי יוסף שאול נאטאנזאהן אב"ד לבוב ובעל 'שואל ומשיב'

האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילידיתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק וגו' מאין לי בשר וגו' כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר.

שמעתי מהגאון בעל 'קצות החושן' ז"ל שאמר דהכוונה - יש שני מיני חיובים, חיוב האב לזון את בניו, וחיוב מי שמגדל בן אחד בשכר או בחינם בשביל אהבתו לאביו וכדומה, והנפקא מינה בינותם, כי באב לא שייך לומר שאין לו, כי בכל נפשו ומאודו ישתדל לזון את בניו באהבתו למו, לא כן המגדלים בשכר וכדומה, אם אין לו מה איכפת ליה, וזה שטען אם אנכי הריתי וגו' הלא רק כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק, אם כן - מאין לי בשר, ופטור אני מהם, ודברי פי חכם חן.

ואני אומר להיפך, כי האב אין עליו חיוב לזון את בניו כל שהם גדולים [כתובות מ"ט:], ואם כן אין הבן יכול לתבוע אותו בחזקה, וכל שאין לו פטור, אבל מי שמתחייב לגדל בשביל שכר וכדומה, מה איכפת ליה להיתום כשאין לו להמגדל, כל שנתחייב, אפילו מגלימא דעל כתפו.

וזה שאמר משה בדרך מליצה - **האם אני הריתי את העם הזה וגו' -** שאז אם אין לי אני פטור, הלא אני אומנם המגדלם, ואם כן - **יבכו עלי לאמר - תנה לנו בשר** כי אתה רוענו, פרנסנו, ומאין לי בשר לתת להם, והבן.

ויש להעמיק יותר, על דרך משל, אם תינוק יבכה שאביו אכזר עליו שאינו רוצה לתת לו בשר רק לחם בלבד, כל השומעים יצחק לו, כי בלי ספק שאב רחום על בנו⁷, ומסתמא מאין לו אכילת בשר, לא כן אם תינוק יבכה על המגדלו שאינו נותן לו בשר, יש מקום לחושדו שמפני כילות עושה, ומעתה גם כאן אמר משה על דרך המליצה, שאנכי לא הריתי אותם, רק 'אומן', ויבכו כלי לאמר תנה לנו בשר, ויש מקום לחשוד אותו שאינו חפץ בטובתם, על כן תן להם בשר, והבן.

דברי שאול עה"ת [מהדו"ת] לרבינו גאה"ג רבי יוסף שאול נאטאנזאהן אב"ד לבוב ובעל 'שואל ומשיב'

⁶ לגאה"ג ומאורן של ישראל **רבי מאיר ברבי יצחק אייזנשטט** [אינו המהר"ם א"ש תלמיד החתם סופר כמובן] נולד בשנת ת"ל בפוזנא שבפולין באותה עת, ונלב"ע כ"ז סיון תק"ד, ושימש ברבנות שידלובצא, וורמייזא, פרוסניץ ואייזנשטאדט, היה נכד אחותו של מרן רבינו הש"ך, ולמד תורה מפי רבותינו ה'מגן אברהם' ורבי **דוד אופנהיים** אב"ד **ניקלשבורג ופראג**, לאחר נישואיו דר בסאכאטשאוו כעשר שנים ומשם פארה לראש ישיבת וורמייזא בהשתדלות השר הקצין רבי **שמשון וורטהיימער**, ומשם העתיק מושבו לפרוסניץ שבמוראביה, וגידל בתוך ביתו את הרבי רבי יונתן שהתייתם מהוריו, בשנת תע"ז היה לאב"ד קהילת איזנשטאדט ושבוע קהילות, אחד מצאצאיו הוא הג"ר **אברהם צבי אייזנשטאדט** בעל '**פתחי תשובה**' שמרבה להביא מדבריו, כן היה ה**נצי"ב** נמנה על צאצאיו, והג"ר **איסר זלמן מלצר** גם כן, ובדור האחרון היה הג"ר **נתן געשטעטנער** אב"ד קרית אגוזי בבני ברק מצאצאיו, חיבר שו"ת פנים מאירות כנזכר, וכן פנים מאירות על סדר קדשים, וכן נדפס בלבוב תרנ"ט 'חידושי הלכות' פנים מאירות על בבא קמא, כתנות אור עה"ת וחמש מגילות, נדפס יחד עם ספרו של נכדו הג"ר **אלעזר קאליר** אב"ד **רעכניץ** - אור חדש, וכן אור הגנוז על כתובות והלכות יין נסך.

⁷ הדברים מזכירים את אשר כתב הה"ק בעל '**צמח דוד**' **מדינוב** על שלוש סעודות ושגב קדושתה, על פי הגמרא בכתובות כמדומה, שהנותן מזונותיו לאשתו ביד שלישי, יכולה היא לבוא בטענה למה אין יין וכדומה, אמנם אם הוא עצמו נותן לה ואוכלים יחד וכו', אז אינה יכולה לבוא בשום טענה למה אינו נותן לה אוכל משובח יותר, כי מפאת שאוכל עמה ביחד, האי הנאה שוויא יותר מן הכל, וזו קדושת של"ס שאין בה אכילה מרובה וכו', וממילא ה"ה ה"נ, שהיות והתינוק נתגדל על ידי אביו מולידו, שוב אינו יכול לבוא בטענה, כי אהבה זו שמקבל מאביו מולידו שוויא יותר מן הכל ודו"ק.

ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חודש ימים הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם.

הנה מזה ראייה ברורה למה שכתב האבן עזרא [ויקרא י"א, י'] דדגים נקראים בשר, והבאתיו בספרי יד שאול [ח"א ידות נדרים] סימן רי"ז [יד שאול סק"ט], שהרי הקדוש ברוך הוא הבטיחם בבשר, ומשה אמר – אם את כל דגי הים יאסף להם. ובהגהת תוספת שבת מצאתי ביורה דעה שם [בש"ך סק"ו], שמביא מקרא דזכרנו את הדגה [במדבר י"א, ה'] וזה אינו, דהרי זכרו גם השומים והבצלים ורק מזה מפורש ראייה, ודו"ק.

דברי שאול עה"ת [מהדו"ח] לרבינו גאה"ג רבי יוסף שאול נאטאנזאהן אב"ד לבוב ובעל 'שואל ומשיב'

והאיש משה עניו מאוד.

דרוש וחידוש – דהנה אהרן ומרים דברו בפני משה שנאמר – **וישמע ה' והאיש משה** – פירוש דגם משה שמע, ועיין אור החיים הק', והרב שמחל כבודו מחול, ואף דמשה היה נשיא – עיין קידושין (ל"ג:) מכל מקום יכול למחול כדאיתא שם (ל"ב:), והטעם דתורה דיליה הוא שנאמר **ובתורתו יהגה**.

והנה בעבודה זרה ט'. פריך – **כתיב בתורת ה' חפצו וכתיב ובתורתו יהגה**, ומשני קודם דגרסינהו שעדיין אין מסודר הלימוד בידו, הוא תורת ה', ואחר כך קנאה (בשינה) [בשינון] – החוזר תמיד על תלמודו, ועיין תוספות סנהדרין י"ט. ד"ה ינאי, ואם הכא מסתמא משה מחל על כבודו, ואמאי נענשו אהרן ומרים, על זה אמר **ענו מאוד** – ומחזיק עצמו דעדיין אין התורה שלו ואינו יכול למחול על כבוד התורה של הקדוש ברוך הוא, ואסור למחול על כבודו יתברך, ועיין על מדרש רבה שלח פרשתא ט"ז אות כ' באופן אחר ושבעים פנים לתורה.

ספר חידושי אבר"ח עה"ת לגאה"ג רבי אברהם אביש ריינהאלד ריש מתיבתא דטארנא

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנים.

וברבינו בחיי – "כי בכל מקום שתמצא דגה הוא הדג הנבאש וכו' והחי נקרא דג", עד כאן לשונו. דבר זה תמוה דהמעין בש"ס נדרים נ"א: יראה להדיא דהחילוק הוא דדג הוא דג גדול ודגה הוא דג קטן, וזה נפקא מינה שם לדינא לענין הנודר מן הדג או מן הדגה עיין שם, אבל חילוק זה שמחלק רבינו בין חי למת לא נמצא כלל, ולפי חילוקו יש נפקא מינה לדינא בנודר מן הדג מותר במתה ומן הדגה, מותר בדג חי וזה צריך עיון גדול.

שוב ראיתי מבואר כדברי רבינו בזוהר הקדוש פרשת בשל על פסוק **ויאמר ה' אל משה מה תצק עלי עיני שם**. **ספר בעי חיי על פירוש רבינו בחיי עה"ת לגאה"ג רבי יעקב שור אב"ד קיטוב**

אין כל בלתי אל המן עינינו.

בספרי – כיוצא בו – **חי ה' שכבי עד הבוקר לפי שהיה יצר הרע יושב ומצער כל הלילה ואומר אתה פנוי ומבקש אשה והיא פנויה ומבקשת איש שהאשה נקנית בבעילה...** נשבע ליצר הרע חי ה' – אם אגענה, ולאשה אמר – **שכבי עד הבוקר**, אף כאן אתה אומר **אין כל בלתי אל המן עינינו** את סבור שעל שאמר זה לא אמר זה ועל שאמר זה לא אמר זה. [היינו דהמשך הדברים **והמן כזרע גד וכו'** הוא דברי ריטיו ופיוס כבר של הקדוש ברוך הוא לישראל ואינו מדברי בני ישראל].

הכי גרסינן – **ואתה למד שהאשה ניקנית בביאה**, וכן היא גירסת הילקוט, ובאמת זה היה מצד מצוות יבום [היינו נישואי בועז לרות], אלא שעדיין לא נסתמה ההלכה דעמוני ולא עמונית והוצרך לשאלה בבית המדרש.

אלא דיש להקשות דאף אם נודה דעמונית אסורה, מכל מקום אחרי שמצוות יבום היא מצות עשה **דיבמה יבוא עליה** – יבוא עשה וידחה לא תעשה **דלא יבוא עמוני**, שהרי מסיק פרק ב' דיבמות דף כ': דאי לאו משום גזירה, היתה ממזרת ונתינה מתיבמת מטעם דחיות הלאו, וכבר נתעורר בזה הרב מוהרש"א ז"ל בפרק הערל⁸.

⁸ הנה צריך להרחיב כאן מעט את היריעה, ובפרט שהמדובר ב'שטיקל מהרש"א' מיוחד, אודותיו שמעתי **ממור"ר הגה"צ רבי שמואל אברהם צבי גרינפעלד זצוק"ל מלאדז'** – אנטווערפן, בעל 'מוצל מאש', ואמר על דברי מהרש"א אלו, שזהו אחד משלושה [או ארבעה] מקומות בהם המהרש"א הוא 'קעגן אן אפענע תוספות', ויוצא לחלוק על דבריהם.

דהנה כתבו התוספות שם ביבמות דף ט'. ד"ה והרי איסור מצוה ואיסור קדושה, שבכל דוכתי פשיטא ליה להש"ס דחייבי לאוין לרבי עקיבא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין – לאו בני חליצה ויבום נינהו כמו חייבי כריתות, וסיימו דבריהם בתימה – 'ותימה לר', דאמאי לא אמרינן נמי לרבי עקיבא דלית עשה ולידחי לא תעשה – היינו דיבוא עשה דייבום וידחה לא תעשה בכל ייבום שיש בו איסור לאו, ונשארו בקושיא.

והמהרש"א, בדף ע"ז. שם ביבמות בחידושי אגדות, על אותה עובדא שם דשאול המלך שאל את דואג האדומי אודות דוד המלך, אם הוא ראוי למלכות ואמר דואג האדומי – עד שאתה שואלני אם הוא ראוי למלכות שאלני אם הוא ראוי לבוא בקהל לפי שיצא מרות המואביה ורחמנא אמר 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'; וכתב המהרש"א שם בתו"ד:

ואיך שיהיה יש לדקדק בענין זה שדואג וסיעתו חשבו לאסור עמונית ומואבית ולא האמינו בקבלתם והיאך חשבו שבועז זה אבצן והיה שופט כל ישראל כמה שנים כמפורש בקרא ואיך נשא פסולי הקהל ברבים כמ"ש ויקח עשרה אנשים גו' ויותר מזה בספר רות שהגואל השיב לבועז פן אשחית את נחלתי גו' ופרש"י שם לתת פגם בזרעו שנאמר לא יבא עמוני ומואבי וטעה בעמוני ולא עמונית עכ"ל היאך מלאו לבו לדבר כן בפני בועז שהיה שופט בימיו והוא התירה בפניו כמ"ש ביום קנותך גו' אשת המת קנית להקים שם המת גו' גם קשה שהיה חש על פגם זרעו ולמה לא היה חש על האיסור לאו גופיה וכל ביאה וביאה אסורה לו וע"כ הנראה למאי דמסקינן בפ' כיצד דעשה דיבמה דוחה ל"ת וחייבי לאוין מתייבמין מן התורה אלא דאנן גזרינן ביאה ראשונה אטו ביאה שניה דאסור בה דכבר איקיים העשה בביאה ראשונה ואפשר דאז בימי בועז עדיין לא גזרו על כך והותר לו ביאה ראשונה במצות יבום דעשה דוחה ל"ת וכמ"ש המפרשים דדין יבום נהגו אז אף בקרובים כמ"ש הרמב"ן בפ' וישב וכדאיתא בב"ר

ואפשר לומר דנסתפק בועז בדין דשמא אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ואין כאן מצות יבום, ואף אם נימא דגיריה מחלון ולקחה באישות כמאמר וישאו להם נשים, שמא השיטה כלישנא בתר אדרבא פרק הערל דף ע"ו: דאפילו בגירותן אית להו איסור חתנות.

ספר תולדות אדם על הספרי לגאה"ק רבי דוד משה אברהם איש טרוייש אשכנזי אב"ד ראהאטין

אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל.

בשם הרב הצדיק אדמו"ר בעל 'בני יששכר' ז"ל (זכיתי שברך אותי בבוטשאטש)...

עוד שמעתי בשמו שאמר אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל, והוקשה הלא הם היו קודמין בתירוץ, - מפני שהם טמאים, - אם כן מה הוקשו למה נגרע? הרי אמרו שהם טמאים, על כן לא יוכלו להקריב.

אך אמר דהנה משמת רבי בטלה קדושה [כדאיתא בתוספות (קידושין)] כתובות⁹ שהרב רבי חיים אמר אם היה אצל רבינו תם בפטירתו היה מטמא לו כי צדיקים אינם מטמאים במותן] [או כדאיתא גירסא - משמת רבי חייא אמר רבי בטלה קדושה ויכולין כהנים לקברו כי צדיקים אינם מטמאין] והם היו נושאי ארונו של יוסף הצדיק, על כן הקשו, - הרי אנחנו טמאים לנפש אדם, היינו יוסף הצדיק, נמצא אין אנחנו טמאים באמת, - למה נגרע לבלתי הקריב כו' בתוך בני ישראל היינו פסח ראשון, כן הקשו למשה רבינו עליו השלום.

על כן אמר עמדו כו' מה יצוה ה' לכם, כי אתם שואלים ואתי שאלה גדולה, שהרי אין אתם טמאים, והשיב הקדוש ברוך הוא איש כי יהיה טמא לנפש היינו לסתם מת, צריך להקריב פסח שני, אבל אלו הם יכולים לעשות להקריב בפסח ראשון. ואם תאמר מה טעמא לא נכתוב בפירוש שהם יעשו פסח ראשון, ויהיה נכתב בתורה שצדיקים אינם מטמאין בפירוש, ומדוע אמרה הגמרא 'משמת רבי', והלא מן התורה מוכח, אמר ז"ל, כי הגם היה נכתב בתורה בפירוש, היה נמסר לחכמי ישראל [ואז היה החכם מתנגד כנהוג עכשיו בעונותינו הרבים שהרבנים מתנגדים על צדיקים יסודי עולם השם ישמרנו] ואם נפטר צדיק היו הרבנים אומרים על פי שולחן ערוך שאין זה צדיק, שעוברין זמן תפילה או שאר דברים אשר יאמרו, על כן לא נכתב בפירוש, אבל מכאן מוכח שצדיקים אינם מטמאין¹⁰.

ספר דברי חיים עה"ת לגאה"ג רבי חיים ירוחם לענץ מבוטשאטש [תלמיד הגה"ק ה'דעת קדושים' מבוטשאטש]

אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו.

נוכל לפרש על דרך מאמרם ז"ל בש"ס שבת קי"ט. המבזה תלמיד חכם אין לו רפואה למכתו כו'. והנה גם מרים אחרי אשר דיברה סרה על משה רבינו לא היה לה רפואה למכתה, לכן אמר אל נא תהי כמת וגו' ויאכל חצי בשרו אשר אין עורו מחליף כאשר נאכל מבשר המת, כן גם אחותינו מרים לא ימצא רפואה למחלתה לנגע הצרעת אשר לה.

ועל זה ביקש אהרן למשה - אל נא תשת עלינו חטאת - ירצה שימחל להן על כבודו, ותלמיד חכם שמחל על כבודו מחול, ואם כי משה רבינו היה מלך ומלך שמחל אין כבודו מחול כמאמרם ז"ל [קידושין ל"ב:], אך באמת אמרו כל החולק על רבו כאילו חולק על השכינה, כביכול ברוך הוא, לכן כתיב ויצעק משה אל ה' כי ישלח רפואה למכתה יען ביד הקדוש ברוך הוא למחול לה כאשר אנו מתפללים אליו בשמונה עשרה, 'כי אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה', רוצה לומר דבאמת אין מלך יכול למחול על כבודו רק הקדוש ברוך הוא, אם כי הוא מלך מלכי המלכים, עם כל זה הוא מוחל וסולח, ולכן ביקשה משה רבינו עליו השלום שהקדוש ברוך הוא ימחל על סרחונה וביקש מלפניו אנה א-ל נא רפא נא לה.

ספר כלי חמדה עה"ת לגאה"ג רבי משולם ישכר הלוי הורוויץ אב"ד סטאניסלאב ובעל 'בר ליוואי'

כנוח עליהם הרוח.

וע"כ לא תלה הגואל את דעתו דמואבית אסורה לדחות היבום משום איסור ביאה דעשה דיבום דוחה ל"ת דמואבית אבל תלה הדבר על פגם הזרע דהולכין אחר פסול וכיון דהיא אסורה לבא בקהל בלא יבום בניה הולכין אחריה להיות פסולים בקהל וע"כ אמר לא אשחית את זרעי שיש לי כבר מאשה כשירה משא"כ בועז שלא יחוש ע"ז שלא היה לו בנים שמתו כולם בעובדא דמנוח כדאמרין בפ' הספינה וזו היתה גם דעת דואג וסיעתו שאמרו מה שנשא אותה בועז שהיה שופט ישראל היינו בהיתר ע"י מצות יבום ובביאה ראשונה נתעברה ממנו כדאמרין דבועז מת מיד אחר ביאה ראשונה ובנו עובד פסול קהל הוא דהולכין אחריה ולא האמין בקבלה בהל"מ עמוני ולא עמונית ובא רבא בדרשות והוסיף על הל"מ שיש רמז בתורה בזה מדכתיב אל תצר את מואב גו' ונמצאות שלא יאבדו מפני שני הפרידות טובות כו' ודו"ק: עד כאן דברי המהרש"א ז"ל.

והרי זהו נגד דברי התוספות לכאורה, שהרי הכלל הוא דעשה דוחה לא תעשה בדהוי בעידנא דמיעקר לאו קמקיים עשה, ואין העשה מתקיים כיון דאין האשה מתעברת מביאה ראשונה, ואם כן למה יבוא עשה דייבום וידחה לאו דלא תעשה דעמוני ומואבי וכו'. כמו שכתבו התוס' ביבמות בדף כ'. ד"ה יבא עשה.

ועוד דהרי ברור מדברי התוספות דלרבי עקיבא על כל פנים לא אמרין כן, דיבא עשה וידחה לא תעשה, אלא דאין חיוב לרבי עקיבא מן התורה לייבם בכי האי גוונא, דאי לאו הכי שפיר היו יכולים התוספות להוכיח מסוגיא זו דגם רבי עקיבא מודה דיש מצות יבום והראיה שהרי בועז ייבם את רות וכו', ודרך אחרת היתה להם ביישוב סוגיא זו, וצ"ע.

⁹ שם במימרא דבמיתת רבי בטלה קדושה כתובת ק"ג: ד"ה אותו [המימרא עצמה שנויה בסוטה מ"ט. כדאיתא שם.

¹⁰ דברים אלו כבר כתובים הם בספר 'אגרא דכלה' לגאה"ק הרב בעל 'בני יששכר', ובגליונו המאה וחמישים ואחד לבהעלותך הבאנו מספר 'אוצר יד החיים לגאב"ד בוסקא זצוק"ל שהביא מספר אוצר הכבוד כל הנ"ל, ומה שאין כתוב בפירוש בתורה או מה שאין מטמאין הכהנים לרבותיהם בזמננו, תירץ הגה"ק משיניאואו כדכתב הכי בסגנון דומה והביאו הג' בעל 'אוצר יד החיים' ונעתק בגליונו שם.

צד 7. ד"ה "ועוד אפשר דמשום הכי היו הכהנים הולכים יחפים על רצפת העזרה בלי כל דבר חוצץ דהדריכה על אדמת הקודש השפיעה להם רוח קדושה וטהרה."¹¹

ומה נעים לי לפרש על פי זה המסורה, ב' פעמים כנוח, - ביהושע [ג'] 'כנוח' כפות רגלי הכהנים ואידך 'כנוח' עליהם הרוח [בפרשת בהעלותך]. כי מכאן הרמז למה שאמרנו אשר בעת ינוחו כפות רגלי הכהנים על אדמת העזרה, נחה עליהם רוח קדוש וטהור.

ומהאי טעמא נראה לומר, שהיתה ההשתחוואה בעזרה - ומשתחוויים רווחים - בפשוט ידים ורגלים על הרצפה כדי לקבל רוח טהרה וקדושה בכל הגוף, והכא נמי יש לומר דזהו תוכן הכוונה בעת נשפוך שיחנו במוספי הרגלים - ואין אנחנו יכולים לעלות וליראות ו'להשתחוות' לפניך, והיינו לשאוב אל תוכנו, על ידי ההשתחוואה, רוח קדוש וטהור.¹²

קונטרס 'פשיטי דספרא' - השלמות לספר 'עבודת הלוי' על חמש מגילות - למגילת רות - לגאה"ג רבי מיכאל הלוי הורוויץ מקראקא

ויאמר משה וגו' הצאן ובקר ישחט להם.

עוד נוכל לומר כוונת הכתובים הנזכרים לעיל ויאמר משה וגו' הצאן ובקר וגו', על דרך מאמרם ז"ל בש"ס סנהדרין דף ע"ט: - שאין דבר טמא יורד מן השמים וכן אין דבר רע יורד מן שמים כמו שכתוב לא יגור במגורך רע עיין בש"ס חגיגה מזה. וזהו שטען משה רבינו עליו השלום - אתה אמרת בשר אתן להם ויאכלו חודש ימים והיינו עד שיצא מאפם ויהיה לזרא וכמו שפירש רש"י שם - יש קורין לחרב זרא.

ואם כן לא תוכל לירד הדבר הזה מן השמים אשר על ידו יגיע נזק בישראל, וזהו שאמר הצאן ובקר ישחט להן וגו' ומצא להם, ואם כן על פי דרכי הטבע מכל אשר בארץ ובימים לא תהיה די סיפוקם להאכילם בשר, ועל כן מאוצרך הטוב תשפיע להן כל זה כמו המן שירד מן השמים, ולזה יקשה, איך אמרת בשר אתן להם וגו' עד וכו' והיה לכם לזרא. הא אין דבר רע יורד מן השמים, - ויאמר ה' אל משה היד ה' תקצר עתה תראה אם יקרך דברי אם לא, רוצה לומר בידי להשפיעם בשר על פי דרכי הטבע ולא בדרך נסיי, וזהו היקרך דברי רוצה לומר בדרך מקרה ולא בדרך נסיי והיינו השליו הבא מן הים וזה נחמד. ספר כלי חמדה עה"ת לגאה"ג רבי משולם ישכר הלוי הורוויץ אב"ד סטאניסלאב ובעל 'בר ליוואי'

זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם וגו' ועתה נפשינו יבשה אין כל בלתי אל המן עיינו.

נראה לבאר על דרך מאמרם ז"ל בש"ס יומא דף ע"ד. - המאכילך מן במדבר למען ענותך, ר' אמי ור"א כו' וחד אמר, אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל, ופירש רש"י - אכילת המן טועם בה כל הטעמים ואינו רואה אלא מן, ולזה קרי ליה עינוי, אמר ר"י, מכאן רמז לסומין שאוכלין ואינם שבעים כו'.

הורה בזה כי אינו דומה מי שרואה לפניו את המאכל אשר יאכל ותשבע עינו ממנו, למי שאוכל ואינו רואה מאכלו, כי ישא המאכל חן לפניו לשבוע ממנו בראותו ערוכה לפניו הדר במראיתו, לא כן כאשר אוכל ותהי לו כסות עינים, לא ימצא בו כדי שביעה כמאמרם ז"ל.

וזה היה טענתם בפסוק זכרנו את הדגה אשר אכלנו בעת היותינו במצרים. חנם רוצה לומר היה לו חן [כמו לא תחנם ודרשו ז"ל - לא תתן להם חן] ראינו הדגים וכן הבשר וכל המאכלים בעיינו, ובעודם בכפינו נכספה נפשינו לבלענה, ורבות שבעה לה נפשנו בעת אכילתה, ועתה נפשינו יבשה אין כל בלתי אל המן עיינו, ירצה שלא זנו עיניהם מתואר מראית המאכלים, אם כי חיר אוכל יטעם במן טעם כל המאכלים מעדנים, אבל בעיניהם לא ראו כל אלה רק המן לבד, ואם כי טעמו בו טעם בשר, עם כל זה הוי 'בשר' שנתעל"ם מ"ן העי"ן וכן דגים וכדומה וזה היה תלונתם.

ספר כלי חמדה עה"ת לגאה"ג רבי משולם ישכר הלוי הורוויץ אב"ד סטאניסלאב ובעל 'בר ליוואי'

והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה מי יאכילנו בשר זכרנו את הדגה וכו' את הקישואים.

יראה לי הא דהתאוו לאלו המינין משום דהתאוו בשר, ובאמת בשר היה להם דירד להם עם המן שליו דכתיב ויהי בערב ותעל השליו ושם כתיב בערב תאכלו בשר, אלא שבשר זה לא היה להם כדי שביעה דילפינן מיניה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר לשבוע שנאמר בערב תאכלו בשר ולחם בבוקר לשבוע, אבל הם בקשו בשר כדי לשבוע ולכן התאוו תאוה מאלו המינין דבאים לחתך המאכל ולהרחיב את בני מעיים שיוכלו לאכול הרבה, ובאה להם התשובה דבשר תאכלו עד אשר יצא מאפכם, וכן אמר דוד המלך עליו השלום - ויאכלו וישבעו מאוד ותאותם יביא להם.

ומכל מקום איכא למידק איך באה להם תאוה והמה ביקשו בשר, וסתם בשר הוא בשר בהמה דאמרינן בפרק הנודר - הנודר מן הבשר מותר בעופות דברי רבי שמעון בן גמליאל, ואפילו לתנא קמא דאוסר גם בעופות היינו משום דמימלך עליה שליו, אבל לכולי עלמא סתם בשר הוא בשר בהמה, וזהו דשאלו וכדאמר משה - הצאן ובקר ישחט להם, ואיך נתמלא תאותם בזה שירד להם השליו והוא בשר עופות.

ויש לפרש, דעוד קשה דתאותם באה נמי על דגים כדכתיב זכרנו את הדגה, ובאמת לא ניתן להם דגים, ולכן נראה דעופות ירד להם בדרך פשרה כדאמרינן בפרק השוחט, - הטיל הכתוב לעופות בין בהמה ובין דגים משום דשויים הם לבהמה ולדגים, דמן הרקק נבראו.

¹¹ הדברים הובאו בגליונו לשבועות דהאי שתא דבהכי פירש הגהמ"ח המדרש שכתב שנעמי ורות הלכו ביחף בבואן לארץ ישראל, שעל ידי זה קבלו השפעת קדושת אה"ק וכו' עי"ש ותמצא נחת.

¹² וזהו טעם נוסף לשבח, מלבד חביבות אדמת ארץ הקודש כמו שמצאנו דרבי אבהו הוה מנשק כיפי דעכו וכיו"ב, יש בה עוד בחינת השגת תוספת קדושה וטהרה, ודו"ק.

ואפשר לומר דזה פירוש הפסוק דאמר משה, - הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף ומצא להם, וחם ושולם לומר שמשנה רבינו נאמן ביתו של הקדוש ברוך הוא היה מסופק בכוחו של הקדוש ברוך הוא, וכדאמר רבי שמעון בר יוחאי הביאו רש"י ז"ל, ולדרכינו הכי פירושו, דאמר משה - דודאי מה שאמרת בשר אתן להם זה יכול להיות דהצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, ואם אין די במה שהיה להם צאן ובקר ומצא להם מן הצד וכאשר לא קצרה ידו של הקדוש ברוך הוא. אך אם את כל דגי הים יאסף להם, דזה הוא דבר שאי אפשר, דהים ודאי דלא יבא לכאן עסכל הדגים אשר בקרבו, דכבר שמתו חול גבול לים, ואם בריאה יבא ה' הים עם דגים במדבר גם זה אי אפשר דאין כל חדש תחת השמש כדפריך הש"ס על קרא דאם בריאה יבא, וגם אם יעשה נס כזה, הא אסור להנות ממעשה ניסים, ובאה התשובה - היד ה' תקצר, דאוכל ליתן להם מילתא דשוו לתרווייהו, דהיינו עופות דדמי נמי לדגים וזה אינו בנס אלא מוכנים ועומדין בים כדכתיב - ויגז שלום מן הים.

ספר מקלו של אהרן עה"ת לגאה"ג רבי אהרן אב"ד טרעבוולא

ויאמר משה לחובב וכו' אשר אמר ה' אותו אתן לכם לכה איתנו והטבנו לך כי ה' דבר טוב על ישראל ויאמר אליו לא אלך כי אם אל ארצי וכו' ויאמר אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעיניים והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו והטבנו לך.

ויש לדקדק דפסוק והיה כי תלך והיה הטוב ההוא אשר ייטיב הוא מיותר, דכבר התחיל בזה לכה אתנו והטבנו לך, ועוד דתיבת ההוא אינו מובן דהוא כמורה באצבע על איזה טובה מדבר.

ונראה לעניות דעתי על פי מה דאיתא בילקוט - והיית לנו לעיניים - הוא סנהדרין, וזה שטען משה דמתחילה אמר לכה איתנו והטבנו לך כיה' דיבר טוב על ישראל, והיינו מצד גמילות חסד מהטובה שמגיע לישראל הטבנו גם לך, ועל זה השיב יתרו דאינו רוצה נהמא דכיסופא, - כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך, ועל זה השיבו משה - אל נא תעזוב אותנו כי על כן ידעת חנותנו במדבר והיית לנו לעיניים היינו סנהדרין.

והנה רש"י כתב בפרשת שופטים בפסוק צדק צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ - כדאי הוא מינוי סנהדרין והדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבם על אדמתן, וזהו שאמר משה - והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו, דתיבת ההוא דייקא היינו אותה טובה הבא מכוחך על ידי המינוי הדיינים הכשרים, - והטבנו לך, אם כן לא יהיה לך נהמא דכסופא דמשלך יתנו לך.

ספר יעלת חן עה"ת לגאה"ג רבי אריה יהודה לייב תאומים אב"ד בראד

השלמה משבוע שעבר - בענין 'ראיית הגאון מדזיקאוו בפלוגתא דשמואל ועלי':

... ולמען תת אות כי עיינתי, אמרתי לרשום אשר ראיתי בדרך העברה בדף כ"ה ע"ב שכתב דעל זה נרמז שחיטה כשירה בזר כי לא בשחיטה ומיתה יתהלל הכהן כי זה מעשה זר ובא להורות כי גם ענוש לצדיק לא טוב, על כן כיקר עבודה היא הקבלה והקרבה עיין שם.

ולדעתי צריך היין כי אף אמנם פירשו בספרים כן על קרא הלמתים תעשה פלא, כנודע, בכל זאת איך נרמז בהך דשחיטה כשירה בזר, דהלא אף דגם זר כשר לשחיטה, עם כל זה באם כהן שוחט בוודאי כשר, אם כן לא נרמז בזה אשר ניתן מגרעות להראש הדור באם ענוש יענש אחרי דשחיתת הכהן בודאי כשר.

ולמען הצדיק דבריו אמרתי על פי שיטת הזוהר הקדוש דשחיטה פסולה בכהן ובעי דייקא זר, וממילא שפיר נרמז כי לא יתכן לפני הכהן להעניש במיתה, ובזה יובן מה שאמר עלי לשמואל - מיהו מורה הלכה בפני רבך, אשר האריך כבוד תורתו שמה יען דיש לומר דזו היה פלוגתא דעלי ושמואל, שמואל היה סובר כשיטת הזוהר הקדוש דשחיטה פסולה בכהן, אם כן לא היה מורה הלכה בפני רבו דהרי מבואר בטור ושולחן ערוך דהיכא דהוא לאפרושי מאיסורא מותר להורות בפני רבו, אם כן באם לא יקח זר לשחיטה הרי עבד איסורא, והיה מוכרח שמואל לומר דין זה דבעי זר למען יפריש מאיסור, וכיון דשמואל סובר כשיטת הזוהר הקדוש, ממילא נרמז דלא יתכן לפני הכהן להעניש במיתה, אולם עלי היה סובר כשיטת ש"ס דידן דבין כהן ובין זר כשר לשחיטה ושוב לא היתה הוראת שמואל לפרושי מאיסורא ושוב היה מורה הלכה בפני רבו ממילא לא נרמז כלל דאסור לראש הדור להעניש במיתה.

וזה שאמר עלי - מימר שפיר קאמרת היינו דבאמת שחיטה כשירה בזר, אבל לא כשיטתך דרק זר אלא דגם זר כשר, ושוב אתה מורה הלכה בפני רבך דלא הוי לפרושי מאיסורא וממילא ביכולתי להעניש אותך במיתה כיון דלא נרמז כלל דאסור לראש הדור להעניש כמובן.

יהושע הורוויץ

ועל זה באתי על החתום א' תצוה תר"נ פה דזיקוב

הסכמת מרן רבינו הגאה"ק רבי יהושע הורוויץ אב"ד דז"קוב ובעל 'עטרת ישועה' לספר 'פרי חיים' על שיר השירים לגאה"ג רבי חיים קנאללער מפרעמישלא

מגילה עפה - מכתבים למערכת

לכבוד הרה"ג ר' חיים משה הכהן שליט"א
נעימות גליוןך אנו מקבלים מעיינים ונהנים כדרכה של תורה, הן מהדיעות והמקורות הנכבדים שהם חידוש גם ליודעי ספר, וגם לרבות ה'קנייטשען' שמע"כ מוסיף בהערות והארות.
ועל של עתה באתי.

מה שהביא מספר דבש וחלב, ראיית המכתב סופר האבד"ק קראקא, נפלא.

מקורי הדברים ה"ה בספר אגרות סופרים שם נמצאו ושם היו ב' מכתבים מהגה"ק רבי שמעון סופר, א' אל ב"ד הרה"ק רבי לייבל זצ"ל, ושם מעוררו שיזדרזו על אף ההכנות הגדולות והעניינים הנפלאים, ובתו"ד כותב על זקנו מרן הגרעק"א ואביו מרן החתם סופר שכל מעשיהם עפ"י האריז"ל ומ"מ הסתירו עבודתם שלא ייראה שום שינוי מבחוץ ע"ש דבה"ק. ושוב שנית מכתב לק"ק לובלין, וכפי הנראה היה זה דרכו של הרה"ק רבי לייבל, ולא כלשון ה'דבש וחלב' שאירע פעם. ולכן הוא מביא רא"י זו שראוי וכדאי להמתין על מוהל חשוב ע"ש ותרווה נחת.

עוד אוסיף בזה שידוע שהגרי"ז מבריסק העיר בזה דהתם הלא אכילת פסח עד חצות, וא"כ בהכרח שלא נתאחר כל כך. ועוד דממש ה' רבינו אין להוכיח שהרי אחז"ל שבימו האחרון כתב י"ג ספרי תורה, א"כ אינו מוכרח שהיה איחור במילתן של ישראל מחמתו.

בהזדמנות זו אבוא אעיר"ה, על מה שהביא לפני כמה שבועות עדותו של מרן ה'שערי תורה' על דרך לימוד הגליצאי, כנראה לא ידע שהשערי תורה שידוע בחריפותו וגאונותו, נולד למד והתגדל בפולין ולמד אצל אביו שם¹³.

ואסתגר בזה במודים דאמרינן לרבנן בכפילא.

מכבדו מוקירו - אשר צפן את שמו

קול רינה וישועה באהלי צדיקים

בשיר וקול תודה ובשמחת הלבבות, בהדרת הכבוד כראוי וכיאות משגרינן אנן כסא מלא ברכתא קדם פני עטרת תפארת שלשלת היוחסין רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה

הוד כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א

והברכה אחת היא קדם בנו פאמ"ק אוצר כל כלי חמדה פאר המעלות והמידות עומד לצנח על מלאכת בית ה' יומם ולילה לא ישובת להגביר פעלים לתורה ועבודה וגמילות חסדים

הרב הצדיק רבי אהרן מרדכי רוקח שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונם בנישואי הבת הנכדה הכלה החשובה תחי'

עב"ג החתן החשוב תמים למעלות

הרב אלימלך פנחסטער שליט"א

ויהא רעווא מקמי שיהא זה קשר של קיימא ובנין עדי עד ומשמחה זו יושפע לנו ולכל ישראל שפע רב ברוח ובגשם חב"ו וכל מיני השפעות טובות בזה ובבא, ויזכו לרוות מלוא חפנים נחת דקדושה מכל יוצאי חלציהם מתוך בריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים טובים אכ"ר

תהא נשמתם צרורה בצרור החיים

לע"נ הרה"ח ר' אברהם ביבלט"א מנחם הכהן שפיצער ז"ל

לע"נ רבי אלופי ומיודעי הגאון החסיד רבי מרדכי דוד בן הרה"ח רבי אפרים צוויבל זכר צדיק לברכה לע"נ רבי אלופי ומיודעי תלמיד ותיק לרבינו בעל שבט הלוי זיע"א דבק בו ובתורתו בלב ונפש כל הימים

הרבני החסיד הרב ר' אברהם יהודא בהרה"ח ר' עמרם גאלדשטיין

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת חיה חנה טווערסקי ע"ה בת הגה"ק רבינו משה יהושע בעל ה'ישועות משה' מוויזניץ צוקללה"ה

לע"נ מרן הגאה"ק רבי נפתלי צבי בהגאה"ק רבי מנחם מענדל אב"ד ראפשיץ ובעל 'זרע קודש'

מרן הגאה"ק רבי אליעזר בהגאה"ק רבי נפתלי צבי הורוויץ אב"ד דז'קוב

מרן הגאה"ק רבינו מאיר בן הגאה"ק רבי אליעזר הורוויץ אב"ד דז'קוב ובעל 'אמרי נועם'

לס"נ מרן הגאה"ק "מלך ישראל" - [כלשון מהר"ש מבאבוב זיע"א]

רבינו משה בן הגאה"ק רבינו אליעזר הורוויץ אב"ד ראזוואדוב [ה' אייר תקפ"ה - י' סיון¹⁴ תרנ"ד]

מרן הגאה"ק רבינו יהושע בן הגאה"ק רבינו מאיר הורוויץ אב"ד דז'קוב ובעל 'עטרת ישועה'

מרן הרה"ק רבי דוד משה בן הרה"ק רבי אליעזר זאב ראזענבוים מקרעטשניף זיע"א

מו"ר הגאון האדיר פוה"ד ובעל 'שבט הלוי' הגה"ק רבינו שמואל בן רבי יוסף צבי הלוי וואזנר זיע"א

מו"ר בנו הגאון האדיר בעל 'מחשבת הלוי' הגה"ק רבינו חיים מאיר בן רבינו שמואל הלוי וואזנר זיע"א

מו"ר הגמ"ר ר' שמואל אברהם צבי ב"ר משה חיים גרינפעלד זצ"ל בעל 'מוצל מאש'

מרת חנה ב"ר מנחם צבי ובנה הרה"ח ר' מרדכי אברהם יצחק בן יבלט"א ר' אביגדור אהרן קליין הי"ו

ולעילוי נשמות כל אחב"י שנעקה"ש בימים אלה ולרפואת כל הפצועים ולזכות כל אחב"י הנתונים בצרה ובשביה וכל בני ישראל די בכל אתר ואתר הקב"ה ישמרו מכל צרה וצוקה ומכל תקלה וכל קטטה ומכל נגע ומחלה ומכל פחד ובהלה ויפרוש עלינו ממרום סוכת שלומו בבוא גואל ברחמים גדולים בב"א

עורך הגליון: הר"ר חיים משה הכהן זורגר הי"ו - מערכת: א' גאליציאנע שטיקל תורה - תשפ"ה

¹³ הערת העורך - הנה נכון הדבר שהגאון בעל 'שערי תורה' זי"ע נולד למד והתגדל בפולין, אולם משנת תקע"ג, [נולד בתקל"ז] החל לכהן בקולין שבמדינות בעהמין במשך 15 שנה, ואח"כ בטאפאלטשאני שבמדינת סלאוואקיי במחוז נייטרא, ואחר עשור שם עבר לכהן ברבנות ווערבו עד יומו האחרון [ב' אדר ב' תרי"א].

ובסקירה קצרה אצל מי למד, בקונטרס 'זכרון אלעזר' [טערצאל תרצ"ז - ע"י נכד הגאון בעל 'שמן רוקח' - שלתולדותיו נכתב הקונטרס - רבי מנחם מנדל גליק] שם מונה סדר יחוסו ויחוס אבותיו ותולדותיו, מובא שלמד אצל הגאה"ג רבי אריה לייב אב"ד פרוסטיץ, שכמובן אינה פולין, וכן למד אצל דודו ראש ישיבת מאטערסדארף, גאה"ג רבי ירמיה' ראזנבוים אב"ד מאטערסדארף וסאנטוב שבארץ הגר [ואע"פ שיש לומר גם הוא נולד והתגדל בפולין וכו' - עדיין היה תלמידו של מרן גאון ישראל בעל 'פנים מאירות', שהיה גם כן מגדולי הזמן בארצות אשכנז. תלמידים של ה'מגן אברהם' ורבי דוד אופנהיים מניקלשבורג ופראג], ומה שלמד אצל אביו שם, הנה אביו היה תלמיד זקנו רבי פנחס זעליג אב"ד לאסק בעל ספר 'עטרת פז', שבהקדמת ספרו הנ"ל כתוב לאמר שהיה תלמידו של גאה"ג רבי שמואל קראקויער מפראג [שלא היה מקראקא, אלא היה ממשפחה שנקראה כך, היה תלמידו של רבי אברהם ברודא (רבו של הרבי רבי יונתן אייבשיץ) ור"מ בישיבתו בפראג].

כך שדרך לימודו של הגאה"ג בעל 'שערי תורה' ז"ל, ודאי קרובה יותר לדרך לימודם של החתם סופר ובית מדרשו מאשר דרך לימודם של גדולי גאליציה לכאורה.

¹⁴ העירנו אחד מחשובי קוראינו הרב ר' משה רוזנבלום שליט"א, על כי טעות נשתרבה בגליון העבר כאשר נכתב כאן כי יו"ד קדישא דהאי צדיקא קדישא הוא ביום י' סיון ולא ב"א כאשר כתבנו בגליון העבר.